

РЕЦЕНЗІЇ ТА НОВІ ВИДАННЯ

Побожій С.І. Мистецтвознавчі нариси: монографія. - Суми, 2013. - 416 с.: 112 арк. іл.

Побачила світ монографія кандидата мистецтвознавства С.Побожія, яка підбила підсумок багаторічної праці сумського науковця у галузі історії мистецтва кінця ХІХ-поч. ХХ ст. У першому розділі "До питання про сприйняття творчості І.Ю. Рєпіна" автор висуває нові теоретичні засади щодо інтерпретації творів І. Рєпіна. Зокрема, наявність зміни настрою, оцінок та чергування сюжетів у творах різного емоційного змісту могло бути обумовлено у митця психофізіологічними чинниками, притаманними гіпертичному типу темпераменту людини. Аналіз творчого шляху І. Рєпіна з точки зору циклоїдної акцентуації К. Леонгарда показує чергування спаду та піднесення психофізіологічної активності у житті та творчості художника. Слід зазначити, що основні засади були викладені автором в його монографії "Ілля Рєпін і Сумщина" (2009).

У другому розділі "Художник у колі дворянської родини" йдеться про зв'язки Валентина Серова з Сумщиною. У мистецькому доробку художника значне місце посідають портрети представників аристократії того часу - Капністів, Мусіних-Пушкіних, Юсупових, Щербатових. Особливу увагу автор приділяє аналізу портретів родини Капністів та Мусіних-Пушкіних, доля яких пов'язана з Сумщиною. Будучи у гостях у Капністів, на Лебединщині, В. Серов написав етюд "Михайлівка" (Лебединський міський художній музей ім. Б.К. Руднева). Етюд представляє надзвичайний інтерес, адже він дає уявлення про генезу пейзажної творчості художника і був написаний, на думку автора монографії, у першій половині 1890-х рр. - між 1892 і 1894 рр.

Наступний розділ - "Путивльський період П. Левченка та його зв'язок з духовними явищами" розкриває деякі проблеми дослідження творчості П. Левченка. З'ясовано, що художник відвідував Путивль влітку і восени або ж мешкав у цьому стародавньому місті тривалий час. Таким підтвердженням, наприклад, є композиції під назвою "Дзвіниця. Восени. Путивль" та "Молчанський монастир". Якщо узяти за основу датовані твори, то документально підтвердженими роками перебування П. Левченка в Путивлі є 1904, 1905, 1906 роки. Останню дату підтверджує й робота "Хати" з Одеського художнього музею. Автор ретельно проаналізував усі виявлені ним твори путивльської тематики митця, з'ясував час та місце написання та дійшов висновку про важливість путивльського періоду у творчості П.Левченка.

Питання вивчення історико-краєзнавчих аспектів дослідження творчості забутих художників розглядаються у розділі, матеріалом для якого слугував творчий доробок Ю. Бразоль-Леонтьєвої, К. Власовського, О. Красовського, Бор. Комарова. Відсутність у творчому доробку масштабних живописних робіт дозволяє віднести Ю. Бразоль-Леонтьєву до "художника малих форм", у творчості якої домінуючою формою були етюди. Однією з найбільших проблем, з якою зіткнувся автор дослідження, є визначення часу виконання творів О. Красовського. Автором запропонована така

періодизація: до першої групи належать твори, виконані у середині - другій половині 1900-х рр. ("Контрабандисти"); до другої - в кінці 1900-х - на початку 1910-х рр. (серія творів "День", "Ранок", "Вечір"); до третьої - у середині та в другій половині 1910-х рр. ("Осінь у Куличці"). Основу такого умовного розподілу складала зміна образної та стилістичної манери художника від романтично-казкових композицій до творів, виконаних у дусі символізму (триптих "Вночі"), та реалістичних творів. Цінним доповненням є вичерпна бібліографія стосовно кожного з художників та архівних джерел.

У розділі "Про наслідування релігійного мистецтва" розглянуто твори М. Нестерова, К. Петрова-Водкіна для сумського Троїцького собору, а також ескізи О. Матвеева для надгробку П. Харитоненка у Сумах. Завершує дослідження розділ "Під знаком "Бубнового валета", основу якого складав біографічний метод дослідження. У ньому йдеться про митців з мистецького угруповання "Бубновий валет", творчість яких пов'язана з Сумщиною: Є. Агафонов, В. Барт, Р. Фальк. Слід відмітити, що деякі аспекти монографії було апробовано автором у статтях, надрукованих у часописах "Сумська старовина" та "Сумський історико-архівний журнал" упродовж кінця 1990-х - 2000-х років.

Монографія адресована мистецтвознавцям, історикам, краєзнавцям і всім тим, хто цікавиться культурою та мистецтвом Сумщини. Книга побачила світ у видавництві Української академії банківської справи Національного банку України. Відмітимо гарний дизайн книги та наявність чорно-білих та кольорових ілюстрацій.

Дегтярьов С. І.

ТАРАС ШЕВЧЕНКО І БОЛГАРІЯ

У рік 200-літнього ювілею Тараса Шевченка у різних країнах світу вшановують пам'ять про українського Кобзаря. Видаються твори поета, організовуються виставки його картин, публікуються матеріали про життя українського національного генія. Нещодавно у Болгарії побачила світ невелика за обсягом, проте інформативно насичена і художньо оформлена брошура "Тарас Шевченко і България". Це - результат співпраці Болгарської Академії наук, Наукового архіву БАН та Національного музею Тараса Шевченка у Києві.

Умовно брошура, що вийшла болгарською мовою, складається з двох частин. У першій відображені основні віхи життя і творчості поета, виділені окремі розділи про дитячі роки, петербурзький період, військову службу та останні роки життя Т. Шевченка. У них подані документи, портрети друзів, ілюстрації до творів поета, його власні картини й автопортрет, обкладинки книг з колекції Національного музею Тараса Шевченка.

Друга частина складена за матеріалами Наукового архіву Болгарської Академії наук. У розділі "Шевченко и българското Възраждане" йдеться про перших перекладачів творів українського поета Райко Жинзифова (1839-1877) та Любена Каравелова (1834-1879). Подані рукописні і друковані переклади